

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Dominica Palmarum, & Hebdomada maiore. XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40233

Gregorij II. vt dixi *cap. preced. num. 9.* Et licet in alijs præcedentibus Ferijs quintis, addito Euangelio, additæ quoque sint, remotis alijs, concordantes Antiphonæ; tamen in hac vltima Feria quinta, addito Euangelio, non sunt mutatae priores Antiphonæ, vt antiqui ritus vestigium aliquod remaneret in hanc vsque diem.

7 In Sabbato Palmarum Euangelium legitur, quod historicè contigit pridie Dominicæ Palmarum: nam ibi dicitur, *In crastinum autem, &c.* qua de re scribit Durandus *lib. 6. cap. 66.* quòd quædam Ecclesiæ hoc idem Euangelium legebant hac die, non omnes: nam aliæ, ex Rupert. *lib. 5. c. 6.* & eodem Durand. *ibidem*, legebant in Sabbato, *Ante sex dies Pascha*, & in Fer. 2. Palmarum, *Cogitauerunt, vt Lazarum interficerent.* Quem ritum nostrum quis non videat aptiorem esse ad mysteria quæ celebramus? & conformior est Breuiario & Missalibus M. S. antiquis, & prælo etiam datis ante annum 1550.

8 Queritur, An in concursu Festi nouem Lectionum cum Dominicis Passionis, seu Palmarum in Responsorio breui Completorij omittendus sit *Versus Gloria Patri*: & quidem certum est, quòd in concursu Festi Duplicis non omittitur, ratione cuius Completorium est festiuum, in quo idcirco non dicuntur Preces. Controuersia fuit de Festo Semiduplici, de quo tamen diximus *Sect. 5. c. 14. n. 2.* quòd in secundis Vesperis Dominicæ Passionis inchoato Festo per commemorationem Semiduplicis, ea quæ sequuntur festiua censentur: at in primis Vesperis Dominicæ Passionis, seu Palmarum, Completorium sequens habet magis de ratione Dominicæ

iam inchoatæ in Vesperis, quàm de ratione Festi iam finiti; & idcirco debet omitti *Versus Gloria Patri.* Neque obstant quæ in ferè simili casu diximus *Sect. 5. c. 6. num. 15.* quia aliud est mutare formam glorificationis SS. Trinitatis in fine Hymni Completorij; qua in re nihil deperit Officio Dominicæ, quod eiusdem sit proprium: aliud est omittere glorificationem eandem in Responsorio breui, quod est proprium Dominicæ Passionis.

De Dominica Palmarum, & Hebdomada maiore.

CAP. XIII.

1 **E**uangelium Palmarum cum Homilia in Officio legi, scribit Microl. *cap. 52.* reliqua concordant cum antiquis. In Capitulo Nonæ non genuflectitur ad ea, *In nomine Iesu, &c.* eadem ratione qua non genuflectitur in Responsorijs ad ea, *Et Verbum caro, &c.* neque in Versibus Precum fit signum Crucis ad ea, *Deus in adiutorium, &c.* Sunt enim actus proprij, non communes vbique iisdem verbis.

2 In Feria 3. & 4. nulla Homilia; quia in Missa nullum Euangelium, in qua Passio Christi secundum Marcum & secundum Lucam legitur. De Ieremia legitur vt in Dominica præcedenti; quia de Passione Domini propiùs scribit.

3 Feriæ quintæ discordat Officium à Missa, quæ est de sanctissimo Sacramento.

4 In Horis Canonicis huius tridui celebramus exequias triduanas mortis Christi, ait Rupert. *lib. 5. cap. 24.* sine initio inchoamus Matutinum, Ordo Rom. & Horas item; & sine fine soli-

10 imponimus finem; quia Christus moritur, alpha & omega, principium & finis, Ruper. *ibidem* cap. 14. & 25.

5 Inuitatorium omittitur, Ordo Roman. in detestationem inuitationis Iudæorum ad conciliabula contra Christum, Alcuin. *cap. In Cæna Domini.*

6 Quindecim candelæ accenduntur in candelabro triangulari, ad fidem de sanctissima Trinitate denotandam, quæ tunc vigeat in B. Virgine, Apostolis, & tribus feminis Mariæ nomine insignitis, ex Io. Beleth *cap. 101.* Numerus autem candelarum erat tunc apud quosdam, quem vniuersalis Ecclesia recepit, vt in Breu. edito Venet. 1550. habetur: antiquiores enim vel non indicant numerum, in Breu. M. S. vel diuersum numerum, in Ord. Rom. 24. candelarum; vel alium numerum in diuersis locis diuersum. lege Io. Beleth *loco citato.* Candelæque debent esse ex cera communi, non alba, ex Carim. *Epif. lib. 2. cap. 22.* quia color est obscurus; quindecim conformes, *ibidem*; & in Altari sex eiusdem generis ceræ, *ibidem.*

7 Candelabrum triangulare à latere Epistolæ collocandum est, vt in Carimon. *cit. loco*: quia sinistrum cornu Altaris est, quod in Missa Hebræos significat, ad quos primò venit Christus, Iuo Carnot. *Serm. de Conuenientia noui & veteris Sacrificij.* fuerunt enim Apostoli ex Hebræis: nisi velimus, in sinistro latere portendi sinistro euentus in Christo.

8 Prima Antiphona est, *Zelus domus tua*, &c. in Ordine Rom. Psalmi verò & Antiphonæ finiuntur cum modica deflexione vocis, ad distinctionem, ex Directorio Chori antiquo; præsertim, quia non dicitur in fine *Gloria Patri*, ob causam allatam

suprà cap. 12. num. 3. pag. 121. Signum Crucis adhiberi potest ante Antiphonam, *Zelus domus tua*, vt ante Officium fieri solet ad Vers. *Deus in adiutorium.* Ante omnem actum manus pingat Crucem, ait S. Hier. & his præsertim diebus, quibus Crucis vexillum prodit.

9 Ad vnumquemque Psalmum extinguatur vna candela, Amal. *lib. 4. cap. 22.* vna post aliam; quia Apostoli paulatim defecerunt à Christo, Beleth *cap. 101.* Et primo loco, extinguatur ea quæ est vltima in latere Euangelij, Carim. *Episc. loco citato.* & deinde ab alio latere, & sic successiue, Ordo Rom.

10 In fine Psalmorum cuiuslibet Nocturni dicitur totum secretò *Pater noster*; quia, inquit Durand. *cap. 72. de Euangelio* est; & Euangelica enuntiatio fugientibus Apostolis cessauit. Christus etiam orauit in Passione auulsus ab alijs, & valdè secretò, idem *ibidem.* Trepidabant Apostoli in precibus, Gemma *lib. 3. cap. 88.*

11 Neque dicitur, *Iube Domne, nec, Tu autem Domine*, &c. Ordo Rom. quæ significant, vt aliàs docuimus, euntes ad prædicationem, & ab ea redeuntes; & hoc loco sic explicat Gemma *loco cit.* vbi etiam addit, non dari benedictionem ante Lectiones, quia Pastor recedit fons omnis benedictionis.

12 Lectiones primi Nocturni sunt de Lamentationibus Ieremiæ, ex Decreto Gelasij *loco suprà cit.* cum de Lectionibus dicuntur Threni, id est Lamentationes, quæ à Ieremia compositæ fuerunt post dirutam Ierosolymam, & templum eius exustum, anno mundi 3447. ex Torniello nostro. Threni dicuntur à Beletho *c. 101.* ob

Trenarum montem, vbi animarum lamentationes, quæ illic puniuntur, sæpiùs audiuntur; sed penes eum sit fides. Durandus ab eo accepit, & approbat *cap. 72.*

13 Alphabeto distinguuntur Versus Threnorum, *Aleph, Beth, &c.* quæ & debent dici à Lectore; tum ex more Hebræorum, qui Alphabeto vtuntur in Canticis nobilioribus, vt Dauid in *Psal. 33. & 118.* Salomon *Prou. 31.* vbi laudat mulierem fortem: tum ex Hieron. in *Prologo Bibliorum*, quia Versus ipsi in Hebræo codice à characteribus Alphabeti ordine Alphabetico incipiunt; tum verò etiam, ex Duran. *loco citato*, ad increpationem Iudæorum, qui rem notissimam, vt Alphabetum, Passionem Christi negant. Fusiùs Durandus.

14 Terminus Lectionum Feriæ 5. vsque ad *Cogitauit Dominus*, &c. habetur in Ordine Rom. cum exterminatione, inquit idem Ordo, in fine Lectionis: exterminatio verò est ea, *Ierusalem, conuertere, &c.* ex Io. Beleth *loco citato*, quæ cum geminatione fit, *Ierusalem, Ierusalem*; exemplo Christi, qui *Matth. 23.* hac geminatione vsus est, vt notauit Mich. Timoth. in *Diu. Offic. quest. 68. tract. 3.*

15 Lectiones secundi Nocturni, ex tractatu S. Augustini, *Exaudi Deus*, habentur in Ord. Romano.

16 Lectiones tertij Nocturni de Apostolo, ex Decr. Gelasij, vti etiam præcedentes, nimirum de Eucharistia, *1. Cor. 11.* & Responsorialia sunt eadem quæ in antiquis Breuarijs.

17 Antiphonæ ad Laudes cum reliquis concordant cum antiquis. Non dicitur Capitulum, sed tantùm Versus, Antiphona cum Cantico Euangelico, *Pater noster*, & Oratio secretò.

Hæc in Ord. Rom. *Psal. Miserere*, & Oratio *Respice*, habentur apud Beleth *cap. 102.*

18 Versus ille, *Christus factus est, &c.* erat in vsu in Breuarijs M.S. antiquis, & in edito anno 1550. cum eadem distributione in tres partes, pro triduo, quam nos hodie adhibemus, & ad omnes Horas. Dicitur semper genibus flexis, etiam ad Horas minores; & in fine Matutini dicitur cum *Psal. Miserere*, & Oratione, si Matutinum separetur à Laudibus.

19 Sed cur Capitulum non dicitur, Versus autem dicuntur? Respondet Amalar. *lib. 4. c. 21.* maiorum munus est cantandi Capitulum, vt diximus suprâ *Sect. 5. cap. 15. num. 4. pag. 92.* minorum autem est dicere Versus. Cum igitur hoc Officium sit de Christi humilitate, taceant maiores, audiantur minores; & hi quoque minores ex Discipulis (vti sunt mulieres) adhæsere Crucifixo.

20 Psalmus *Miserere* & Oratio humili voce dicuntur in Breuarijs M.S. ad designandum Apostolorum timorem, Duran. *loco citato*; Oratioque dicitur non à stante, vt aliàs, Sacerdote, Amalar. *lib. 4. cap. 21* sed genuflexo, ex Carim. *Pap. lib. 2. cap. 42.* Carim. *Episc. lib. 2. cap. 22.* & ex Breuario ipso in ijs verbis, *& omnes surgunt*: ergo non priùs Celebrans surgit, nimirum ad imitandum Christi humilitatis exemplum. Neque salutatione Sacerdotali vtimur, hoc est, *Dominus vobiscum*, ad detestandam salutationem Iudæ, Amalar. *ibidem.* vel quia summus Sacerdos moritur, Alcuinus. In fine Horarum huius tridui non dicitur Oratio Dominica, nec aliud quidquam; quia nulla est Rubrica quæ id significet: & quæ necessariò dicenda sunt,

sunt, satis apertè describuntur.

21 Fragor denique fit & strepitus, qui significant vel tenebras in Christi morte cum terræmotu; vel concrepationem Iudæ, & tumultum cohortis, Duran. *loco cit.*

22 Extinctis præter vnam, quæ est in summitate candelabri, candelis omnibus, ex Alcuino, significatur primò defectus fidei circa 14. articulos à sancto Thoma enumeratos, Duran. *loco citato.* Quæ ratio à modernis Theologis exploditur, si de Apostolis loquatur: deinde tunc nondum erant 14. articuli fidei. Occultata candela, & rursus ostensa populo, vt fragor cesset, designat Virginem Matrem, in qua super Apostolos fides excelluit; vel denotat Christum mox rediuuum futurum in resurrectione, ex Amalar. *lib. 4. cap. 22.* vel fidem Ecclesiæ eo tempore occultatam, Duran. *loco citato.* Candelas Altaris extinctas cum alijs, significare docet Prophetarum mortem, & Iudæorum cæcitatē, Rup. *lib. 5. cap. 26.*

23 Horæ minores recitantur demissa voce, vt in Rubr propria, quæ eadem est cum antiquis, & in Ord. Rom. neque legitur Martyrologium, neque dicitur *Preiosa*, ratione allata supra *Sett. 5. c. 18. n. 17. pag. 104.* cum de Suffragijs Sanctorum. Vesperæ eadem quæ in Ord. Rom. excepta Oratione. Completorium inchoatur à *Confiteor*, ex vsu communiore, quem firmavimus Rubrica clariore in postrema Breuiarij recognitione.

24 Cur autem hæ demissa voce, quæ sunt Horæ diurnæ, alta voce nocturnæ dicuntur? quia Prophetæ obscuriùs, sed liberiùs de Christo sunt locuti: Apostoli, qui ad diem Christi, quem vidit Abraham, & gauisus est,

attinent, in passione eiusdem vix audiebantur, Beleth *cap. 102.*

25 Lectiones Feriæ sextæ eadem sunt quæ in Ord. Rom. vti etiam Antiphonæ, & Psalmi. de Sabbato nihil occurrit noui. Atque in hoc triduo, ait Alcuin. *de Cæna Domini*, insinuatur, quòd Dominus descendens ad inferos, tria hominum genera rapuit, & transiit ad nouem Ordines Angelorum, quos designant tres Nocturni cuiusque Officij, hoc est, vt exponit Amal. *lib. 4. cap. 21.* qui in agro, molendino, & lecto esse dicuntur, Luca 17. qui sub lumine, & lege naturali, qui sub Moysaica, & qui sub Prophetis: vel, vt exponit Dur. *lib. 6. cap. 22.* Virgines, Coniugati, Continentes.

26 Vesperæ Sabbati in fine Missæ dicuntur, vt in Missali. Extra Missam qui recitarit, dicat *Pater, & Ave, &* sine principio, hoc est, *Deus in adiutorium* (quidquid scribant alij contra Rubricam Breuiarij apertam) quia nondum Caput nostrum redijt in resurrectione, cum Antiph. *Alleluia*, ad modum Duplicis, recitet Psalmum, & quæ sequuntur in Breuiario; quibus finitis, nihil aliud addatur nisi *Pater noster*, vt hæ Vesperæ (quas non habet propriè hoc Sabbatum ex S. August.) careant adhuc principio & fine, quod est firmatum in postrema Breuiarij recognitione.

27 Consueuerunt dici Vesperæ breuiiores in hoc Sabbato, & vnà cum fine Missæ; tum, ne Neophyti nondum assueri diuinis Officijs tædio afficerentur; tum, ne finita Missa per *Ite missa est*, populus recederet sine Vesperis Paschalibus, Beleth *cap. 111.* quo ferè modo idem scribit *cap. 98.* finiti Missam cum Vesperis in Parasceue.

Q; 28 Cont-

28 Completorium incipit esse Paschale cum principio, & fine. Antiphona ad *Nunc dimittis* dicitur ad modum ritus Semiduplicis, vt expressè dicitur in Breuiario edito 1550. Quòd autem dicitur, ad Antiphonam *Regina Cæli*, &c. standum esse, neque genua flecti toto tempore Paschali; hoc postremum intellige de oratione, non de adoratione, quæ semper fit cum genuflexione, vt ad ea verba patet, *Et incarnatus est*, &c. *Et Verbum caro factum est: Te ergo quesumus famulis tuis*, &c. Quare ad Salutationem Angelicam, quæ ter in die sonatur cum campana, ex Decreto Ioannis XXII. vt scribit Polyd. Virgil. *lib. 6. cap. 12.* seu veriùs, manè & vesperi, ex Decreto Gregorij IX. an. 1239. vt eodem anno scribit Bzouius: & in meridie abrogatum fortasse vsus post Ioannem XXII. restituit Callistus III. an. 1456. ex eodem Bzouio, *ibidem.* si orationem eam esse putas, stare debes; si adorationem, genua flectere. Ego existimo adorationem esse Incarnationis Verbi diuini: sed quia communior est hodie sensus, & vsus, quòd ea sit oratio, nec ego genua flecto cum alijs.

29 Quæres: An in hoc triduo ad Horas minores accendantur cerei in Altari. Et in Nocturnis quidem & Laudibus accendantur; extinguuntur autem cum cantatur *Benedictus*, à Versu illo, *Vt sine timore.* In Feria sexta Horæ ante Missam sine cereis accensis dicuntur, Carimon. Episcop. *lib. 2. cap. 25.* In Sabbato idem faciendum est ante noui ignis benedictionem. In alijs Horis ante Missam Fer. 5. & ad Vesperas quascumque accendi debent, non ad Completorium, nisi Sabbati sancti.

De Paschate, & eiusdem Octaua.

CAP. XIV.

1 **M**atutinum habetur, vt apud nos, in Ord. Romano, cum tribus Psalmis, totidem Antiphonis, Lectionibus, sine Hymno; quibus ternarijs significantur operatrium dierum, quæ Christus se promissit facturum in præsentis sæculo, *Luc. 13.* hoc est, dæmonia eiicere, sanitates perficere, & consummari tertia die: vel significantur Fides, Spes, & Charitas, quæ in hoc mysterio maximè vigent. Hæc Amalar. *lib. 4. cap. 23.* Vel dicamus cum Ruper. *lib. 8. cap. 2.* in nomine S. Trinitatis celebratum esse Baptisma, & idè tres dici Psalmos; tres autem Lectiones, quia adhuc pauci Prædicatores erant, inquit idem *lib. 1. cap. 10.* Vel triduanam sepulturam recolimus, ex qua Resurrectio ortum habuit, Duran. *lib. 6. cap. 87.* Certè antiquum esse hunc ritum testatur, & firmavit Decreto Gregorius VII. *De Consecratione, Distinct. 5. In die.*

2 Non dicitur Hymnus, neque ad alias Horas; quia tempus Paschale significat statum Beatorum, quorum Hymnus est *Alleluia*, Duran. *loco cit.*

3 Antiphonæ ad Laudes habentur in Breuiarijs M. S. antiquis. Capitulum non dicitur, neque ad Horas; quia in statu Beatorum non est locus exhortationi, quam aliàs diximus contineri in Capitulis. Ex quo consequenter non dicitur Responsorium breue, vt notat Durand. *loco citato.* sunt enim correlatiua in Horis minoribus Capitulum, & breue Responsorium; sicut exhortatio, & opus bonum, quæ in illis significantur, vt docuimus *Sect. 5.* neque sunt compre-

hca-